

sal szeretném én is kartársaim gyakorlási eljárásait bővíteni.

Számtan óráimon jó eredménnyel alkalmazom a nagyalakú számkártyákat ellenőrzésnél, begyakorlásnál. Felhasználható a 10-es és 20-as számkörben egyaránt: összeadásnál, kivonásnál, pótlásnál, bontásnál, a 10 átlépésénél. Legtöbbször ez utóbbinál alkalmazom, mivel ez ismeret készséggé fejlesztése az írásbeli műveletek tanítása szempontjából alapvető. A felelet órák pedig jó lehetőséget biztosítanak a folyamatos gyakorláshoz. Tapasztalatom az, hogy rövid idő alatt a gyengék is felfejlődnek az átlagos színvonalra.

Eljárásom a következő: Minden gyermeknek osztok számkártyát. Sokszor megengedem, hogy ők húzzanak. Ezt szívesen veszik. A számkártyát mindenki maga elé helyezi a padra. (Több sorozat számkártyám van, ezért jut mindenkinek.)

Az egész osztálynak felteszem a kérdést: Mennyi $8+7$? Minden gyermek magában számol. Elegendő időt hagyok a számításra. Aki tudja, jelentkezik, s közben felszólítás nélkül kijönnek azok, akiknél a 15-ös szám van. Annyi gyermeknek kell kijönni, ahány 15-ös számot kiosztottam. Szemben állnak az osztállyal, de egyelőre csak hátlappal mutatják a számkártyát. Először mindig hangosan kiszámítatom — rendszerint gyenge számolóval — az eredményt. Utána a kijött gyermekek felmutatják a számkártyákat. Akik jól számoltak, azokat megtapsolják a többiek.

Majd ismét más kérdés következik.

Megtörténik, hogy az a gyermek jön ki, aki nem számolt helyesen, vagy az marad a he-

lyén, akinél a helyes megoldás van. Már az egyéni, hangos számítás közben ezek a gyermekek észreveszik tévedésüket és gyorsan ki-, ill. helyreszaladnak. Ez a kis kudarc készíteti őket az órán való fokozottabb figyelésre, kitartóbb munkára és az otthoni gyakorlásra.

Jó, ha minden gyermek kap számkártyát, mert ekkor teljes aktivitással vesz részt a foglalkoztatásban. Ha csak egy sorozat számkártya áll rendelkezésünkre, akkor a számítást mindig azokkal végeztessük, akiknek nem jutott kártya.

Ezzel a csoportos, játékos gyakorlással, ellenőrzéssel nemcsak érdekesebbé, változatosabbá teszem az órát, hanem jól aktivizálom a gyermekeket és mozgási lehetőséget is nyújtok nekik. Az egyébként lassú, kényelmes gyermekek, vagy a csendes, visszahúzódnók is kedvvel, igyekezettel, figyelemmel számolnak. Sokszor egymásután alkalmazva sem unják meg a gyermekek. Ha készülődöm a számkártyák kiosztásához, tapsolnak örömmel.

Milyen büszkén, csillogó szemekkel mutatják fel a számkártyákat és fogadják a megérdemelt tapsot. Jóleső érzés számukra a pajtások elismerésre. Ezért legfontosabb nevelő hatása ennek az eljárásnak a siker érzésének kiváltásában van. Ez a siker, ez az elért eredmény ad lendületet további munkájukhoz. Ezt a lehetőséget minél többször adjuk meg kis növendékeinknek, mert a mi feladatunk, I. osztályos nevelőké megszerettetni velük az iskolát, az iskolai munkát.

Pataki Istvánné
gyakorlóiskolai tanító

Szemle

Ilku Pál:

OKTATÁSÜGYÜNK TOVÁBBFEJLESZTÉSÉRŐL

Három ívnyi terjedelemben nehéz mindent elmondani a címben jelzett problémáról. Az olvasó mégis azzal a meggyőződéssel fejezheti be e rövid, tanulmány számba menő ismertetés áttekintését, hogy a leglényegesebbet tudta meg oktatásügyünk pillanatnyi helyzetéről és annak jövőjéről. A számok tükrében látjuk népünk kulturális felemelkedésének ütemét, a kormányzat művelődéspolitikai elveinek megvalósulását. Az élénk táruroló kép biztató.

Az I. fejezet bemutatja, hogyan válik a tanulás valódi népmozgalommá. Az a tény,

hogy a tanköteles korba lépők 98,8%-a beiratkozik az I. osztályba, mindennél ékeesebb igazolás népünk művelődési törekvésének. Az általános iskola tanulóinak 76%-a el is végzi a VIII. osztályt. Jelentős a tízéves kötelező oktatás bevezetésének terve. Talán még figyelemre méltóbb, hogy a VIII. osztályból a végzett tanulók 77%-a valamilyen formában tovább tanul. Mind nagyobb teret hódít a közepiskola. Hangsúlyozza a szerző iskolapolitikánk a tehetségek felkarolására irányuló elvét és a származás szerinti kategorizálás megszüntetését, továbbra is hangsúlyozva a munkás és paraszt származású tanulók messze menő anyagi és erkölcsi támogatásának szükségességét. Az új ösztöndíj-rendszer is lényeges előrelépést jelentett.

A II. fejezet bemutatja, hogyan érvényesülnek az iskolareform alapelvei. Meg kell találni a tanulás és a termelés szoros kapcsolát. Gyakorlatibbá kell tenni az oktatás anyagát és módját. Ezt a célt szolgálja, hogy a gimnáziumokban a tanulók 89,7%-a 5+1-es rendszerben szakmai előképzést is kap. A szerző rámutat azokra a hibákra, amelyek a gimnáziumokban folyó szakmai előképzés terén mutatkoznak. Nem kétséges, hogy az üzemek jelentős segítséget nyújtanak az iskoláknak az 5+1-es rendszerben tanulók munkára nevelése vonatkozásában, mégis fontos, hogy a tanulók szakmai előképzését ne valamely szűk szakma területére korlátozzuk, hanem azt a politechnikai követelményekre építsük. A beszédes számok bőségesen szólnak a felnőttoktatás problémájáról is. Talán mégis legfontosabbnak látszik az a nagyon is időszűreinek mondható követelmény, hogy a felnőttek általános iskolai anyagát újra kell *válogatni*, közelebb kell hozni a *gyakorlati élet*hez.

A középkáder-képzés korszerűsítésének útjára léptünk a technikumok színvonalának jelentős emelésével. Bizony itt még sok koordinációs feladatot kell megoldani. Igen megfontolandó mindaz, amit a miniszter az egyetemi és főiskolai képzéssel szemben támasztott követelményekről ír.

A III. fejezet a reform végrehajtásának fő tényezőit tárgyalja.

Dr. Zentai Károly

AZ ÚJ ISKOLÁNAK ÚJ DIDAKTIKÁT

A pedagógusok évek óta vitatják az óra felépítésének didaktikai kérdéseit. Az elmúlt években különösen a Szovjetunióban sokszor egészen új oldaláról közelítették meg a kérdést. A pedagógia idősebb kérdései külföldön — (Szerkeszti: Illés Lajosné) sorozatban három szovjet pedagógus tanulmányát olvashatjuk.

L. Zankov: *Az oktatás didaktikai alapjai.* Tanulmányában kiemeli a szovjet iskolarendszer sikerét és eredményeit ugyanakkor rámutat arra, hogy a pedagógusok gazdag tapasztalatait nem vették kellő mértékben figyelembe. Úgy látja, hogy az iskolai élet jelenségeit „a régi didaktikai elvek, szabályok és fogalmak Prokruztszész ágyába akarják kényszeríteni!” Elemezve a problémákat élesen mutatja ki a hibákat. A másik fejezetben rámutat a lipecki pedagógusok hatékonyan alkalmazott didaktikai eljárásaira. Számot ad kísérleteinek, kutatómunkájának eredményeiről is.

B. Jeszipov: *A didaktika tárgya, feladatai és módszerei* c. tanulmányában részben elfogadja L. Zankov fejtegetéseit, részben vitatja azokat. Különösen a didaktikai kutatások

módszereiben van véleménykülönbség a két szerző között.

D. Elkonyin: *Az alsó tagozati oktatás elméletéről* szóló tanulmányában a pszichológia jelentőségére mutat rá. Azt mondja többek között: „Az elméleti pedagógus s még inkább a didaktikus legyen egyúttal pszichológus is.” Tanulmányában a továbbiakban az alsó négy osztály orosz és számtan tantervi problémáit elemzi.

Tankönyvkiadó, Budapest 1964. 56 oldal.

Németh István

Vtyerszkij:

A KLUBMUNKA ÉS A JÁTÉK MAKARENKO KÖZÖSSÉGÉBEN

Az elmúlt években egyre nőtt azoknak a könyveknek a száma, amelyekket Makarenko egykori munkatársai írtak. Ez hozzásegített bennünket ahhoz, hogy Makarenko munkásságát új oldalról, a résztvevő, a szemtanú, a megfigyelő oldaláról is szemlélhessük. Nem mintha Makarenko művei nem adnának pontos képet arról a munkáról, amelyet végzett, azonban műveiben lefektetett elveknek gyakorlati megvalósíthatósága sok kétkedést is váltott ki a pedagógusok között. Volt munkatársainak leírásai, elbeszélései ezt a kétkedést segitének eloszlatni. Összintén meg kell mondani, hogy ezeknek a visszaemlékező elemző műveknek olvasása — éppúgy, mint Makarenko könyveinek olvasása — komoly élményt is jelentenek. Ez a megállapítás vonatkozik Vtyerszkij könyvére is. A szerző maga is Makarenko munkatársaként vett részt Makarenko közösségének életében. Tyerszkij hangsúlyozza könyve előszavában azt, hogy nem visszaemlékezést akar írni Makarenkóról, hanem a makarenkói közösségi élet nagyon fontos s eddig kevésbé ismertettet, s főleg kevésbé elemzett területéről, a klubmunkáról, vagyis a tanórán kívüli foglalkozásokról mondja el érdekesen a makarenkói közösségben kialakult gyakorlatot. Ez már önmagában is figyelmet érdemel, hiszen olyan témát érint, amely iskolánk mindennapi életében is fontos nevelési területet és feladatot jelent. Emellett mindjárt rá kell mutatni a könyv másik nagy értékére: sok értékes észrevételére, amelyek ráeszméltetnek bennünket arra, hogy a nevelés folyamatában milyen nagy jelentőségű van a minden nap végzett nevelési aprómunkáknak. A könyv egyes fejezeteiben — sokszor a címtől eltérően — olyan megállapításokat olvashatunk, amelyek elárulják azt, hogy megállapítójuk sok gyakorlat alapján, elmélyült gondolkodással jutott el hozzájuk s melyeken nekünk is érdemes elgondolkozni. A képzőművész kör fejezetben pl. ezeket olvashatjuk: „Akadnak olyan szerencsétlen vezetők, akik nem bíznak

TANÁRI KÉZIKÖNYV
AZ OROSZ NYELV OKTATÁSÁHOZ
AZ ÖTÖDIK OSZTÁLYBAN

(Tankönyvkiadó, Budapest, 1964.)

az emberekben, mindent maguk akarnak elintézni, s megnyirbálják a beosztottak jogait. Mennyire más volt Makarenko vezetési stílusa. Könnyedén önállóan elintézhetőnek tartott olyan ügyeket is, amelyeket némelyek manapság igen fogas kérdésnek tartanának. (32—33. old.) Ezzel kapcsolatban hívja fel a figyelmet a gyermeki aktivitás fontosságára a nevelés folyamatában. „Meggyőződésem szerint legveszélyesebb az olyan helyzet, amikor a gyermekek nem érzik magukat felelősnek a munkáért, szerepük egyszerűen végrehajtásra korlátozódik, parancsokat, utasításokat adnak nekik, de semmit sem bíznak rájuk.” A könyv szerzője a különböző klubmunkák ismertetése közben alapos vizsgálat alá veszi a gyermekek munkára való nevelését, esztétikai nevelését stb. Fejtegetései között nagyon érdekes észrevételekkel találkozunk. A 35. oldalon például a pedagógus vezetési stílusáról írva megállapítja: „Mert hiszen nem azért vannak gyakran kudarcot a pedagógusok, mintha nem tudnák elvben és nagy általánosságban, hogy mit kell tenniük, hanem azért, mert kapkodva, találomra cselekszenek. A pedagógust meg kell tanítani arra, hogy rögtön megtalálja a megfelelő szavakat, gyorsan döntsön és gyorsan cselekedjék.” Azt hiszem az ilyen megállapítások alkalmasak arra, hogy pedagógiai munkánkat új szempontok szerint vegyük vizsgálat alá.

Tartalmilag a könyv két fő fejezetre oszlik — amint erre a könyv címe is utal. Az első részben a klubmunkáról a következőket állapítja meg: „A tanórán kívüli munkát, amely gyakran éppen a rendszertelensége miatt követel a pedagógusoktól nagyobb erőfeszítéseket, mint a tanítási óra (ha ezt a munkát is jól végzik), nálunk valamilyen oknál fogva lebecsülik, és ez csak kiemeli, hogy mennyire elhanyagolják ezt a rendkívül fontos munkaterületet.” Ez a megállapítása számunkra is nagyon aktuális. Ezek után veszi sorra a különböző klubmunka formákat s a makarenkói közösségben folytatott gyakorlat leírásával ad értékes útmutatásokat. A könyv másik részében a játékról s ennek fontos nevelési szerepéről ír. Ezzel kapcsolatban állapítja meg: „Még ma sem tanulmányozzák megfelelő módon a pedagógiai munkának ezt a rendkívül fontos területét. A pedagógusokat sem elméletileg, sem gyakorlatilag nem képezik arra, hogy állandóan, rendszeresen, pedagógiai céltudatossággal szervezzék, vezessék a gyerekek játékát kezdve a legkisebektől egészen a legfelsőbb osztályosokig.” Könyvének ez a része az, amelyet nálunk is minden pedagógusnak abból a célból is el kellene olvasni, hogy sok és hasznos játékokkal ismerkedjenek meg.

(Tankönyvkiadó, 1964.)

Bereczki Sándor
főiskolai adjunktus

Az új tanév kezdetére kétféle V. osztályos orosz tankönyv jelent meg, s mindkettő az új tanterv követelményeinek megvalósítását kívánja szolgálni. Dr. Mórítz Györgynek, az 1950/A sz. orosz tankönyv egyik szerzőjének a tollából megjelent már a tanári kézikönyv is, melynek áttanulmányozása után az új tankönyv szerkezete, kisebb-nagyobb egységeinek részfeladatai még világosabban állnak előttünk. A feladatok meghatározása, tisztánlátása azonban olykor kevés, megvalósításuk „hogyan”-ja is igen jelentős probléma lehet. Dr. Mórítz kézikönyvének érdeme, hogy a „hogyan” problémáját, a megvalósítás gyakorlatát is részletesen kifejti. A könyv rendkívül hasznos útmutatással szolgál elsősorban azoknak a pedagógusoknak, akik csak most ismerkednek a szóbeli kezdő szakasz idején alkalmazandó eljárásokkal. A jól megtervezett minták gondos tanulmányozása minden — még kevés gyakorlattal rendelkező — tanárt is képessé tesz a célkitűzések elérésére.

Mit tartalmaz a kézikönyv? A szerző röviden összefoglalja a Tanterv és Utasítás megszabta új feladatokat, követelményeket, majd ezek szem előtt tartásával ismerteti tankönyvének elvi és gyakorlati jellemzőit, hogyan tükröződnek benne a tanterv alapelvei. A kézikönyv első részét tananyag-beosztás zárja le. A benne súlypontozott tananyag a tanmenet készítéséhez is kellő útmutatás.

A továbbiakban a szerző igen nagy figyelmet fordít a szóbeli kezdő szakasz problémáira, mivel a tanévnek ebben az időszakában jelentkezik a legtöbb új feladat az orosz nyelv tanára számára. A szóbeli kezdő szakasz elvi kérdéseinek, szükségességének és céljának rövid összegezése után a tankönyv képanyagához kapcsolódó lexikai anyag és az egyes lexikai témákkal együtt feldolgozandó anyag kerül részletes elemzésre. Az V. osztályban elsajátítandó mondattípusokat (példákkal gazdagon illusztrálva) külön is összegezi a szerző.

Igen nagy figyelmet fordít az órán következőtösen alkalmazandó alapvető eljárásokra, melyek a tantervi követelmények elérését segítik elő. Pl. az óra orosz nyelvűségének biztosítása, a sokoldalú és változatos gyakorlás szükségessége, a szemléltető eszközök különösen fontos szerepe a szóbeli kezdő szakasz idején, a magnetofon használata stb. Sok konkrét tanácsot kapunk a tanítási órára való felkészüléshez, ill. az egyes órák vezetéséhez.

A szóbeli kezdő szakasz anyaga a tankönyvben is megtalálható, azonban a szerző éppen az eredményes munka érdekében minden beszélgetési anyag lényegét kidolgozta. Formákat is ajánl, hogyan mutassa be a tanár az orosz mondatokat, hogyan értesse meg a tanulókkal a jelentéstartalmukat, milyen mondattipusokban gyakoroltassa az új szavakat. Helyenként 40 minta is szerepel. Ezek a minták a szaktanár számára kitűnő útmutatók, az egész óra lényegét tartalmazzák. A szaktanárnak azonban a bemutatott példák nyomán még számos kérdést és feleletet kell kidolgoznia, legalább kétszer annyit, mint amennyi a kézikönyvben szerepel, különben nem tudja eredményesen kitölteni a 45 percet.

A „Megjegyzések az óra vezetéséhez” c. bekezdés számos óra anyaga után megtalálható. E megjegyzések pontosan meghatározzák az adott lecke oktatási-nevelési feladatait, s igen sok gyakorlati tanácsot tartalmaznak arra vonatkozóan, mit, hogyan végezzon a tanár.

Az olvasástanítást, ill. az írástanítást szolgáló leckék sem mostoha gyermekek. Az olvasás-, ill. írástanítási időszak fő feladatait, valamint az egyes leckék nevelési és didaktikai céljait, feladatait szintén elemzi a szerző, és számos gyakorlati tanácsot ad megvalósításukhoz.

A tankönyv szerkezetét követve, végül a további leckék anyagával, feldolgozásuk módszerével foglalkozik a kézikönyv, sőt az egyes leckék számonkérésének formájára is ad javaslatokat.

E rövid tartalmi ismertetés is mutatja, milyen nagy segítséget jelent a kézikönyv a nyelvtanároknak, s bizonyára mindenütt örömmel fogadják, eredményesen használják fel.

Kőbhegyi Erzsébet
gyakorlóiskolai igazgatóhelyettes

Kovács Lajos és Péter József:

ÉNEK—ZENE KÉZIKÖNYV
AZ ÁLTALÁNOS ISKOLÁK
IV. OSZTÁLYÁBAN TANÍTÓ
NEVELŐK SZÁMÁRA

A IV. osztály számára készült ének—zene kézikönyv nagy segítséget nyújt a IV. osztály ének—zene óráit ellátó nevelők számára. A könyv módszertani bevezetése az elvi alapvető kérdéseket tárgyalja, közli a IV. osztályos énektanterv teljesítésének központi feladatait, azok megvalósításának módjait és eszközeit. Felhívja a figyelmet a zenei kifejezőeszközök tudatos, művészi alkalmazására, hogy az előadás mindenkor a magas, endü élménytartalomnak legyen a hű tükrözője. A beveze-

tő fejezet az énektanítás emberformáló erejét és hatását is körvonalazza, hiszen zenei nevelőmunkánk ez a súlyponti feladata. Itt olvashatunk a hangképzés, a zenei ismeretek megszerzésének és gyakorlásának, valamint a hallásfejlesztésnek legcélravezetőbb és leginkább bevált általános iskolai módszereiről, s itt kaphatunk helyes útmutatást a IV. osztályos ének—zenei munkafüzet eredményes felhasználására. A kottaolvasás tanításának újszerű módszeres elgondolásait is itt ismerteti a kézikönyv bevezetője.

A kézikönyv második fő részében, Részletes Útmutatások cím alatt sorra veszi a IV. osztály énekes könyvének dalait, és azoknak szöveges tartalmi és zenei elemzését, magyarázatát adja. Itt csoportosítva találjuk a rokon témájú, -hangulatú és -zenei-struktúrájú dalokat. A dalok esztétikai elemzése mellett módszertani utalások is találhatóak a feldolgozás módjára vonatkozóan, megjelölve az esetleg adódó nehézségeket, melyek elhárítására, illetve feloldására helyes eljárások olvashatók. A kézikönyv megjelöli a dalok tanításának módszerét és a zenehallgatás anyagára vonatkozóan is tesz javaslatokat.

A hallásfejlesztésnek és a zenei írás-olvasás gyakorlásának feladatait ismertetve a kézikönyv hasznos útmutatásul szolgál a zenei elemek, zenei problémakörök részletes előkészítése, világos és félreérthetetlen tudatosítása és sokrétű begyakorlása vonatkozásában. Így megkönnyíti a kézikönyv nevelőink számára az egyes énekorák megtervezését, de segíti a tanmenetkészítés munkáját is, ugyanis a *Függelékben* a tanítás egész folyamatát áttekinthetjük, s így a kézikönyv befejező része alapul szolgál tanmenetünk jó elkészítéséhez.

Garamszegi József

Anton Jurovský:

DÜSEVNÝ ŽIVOT
V SPOLOČENSKÝCH PODMIENKACH

Osveta Bratislava 1963. 325 p.

Jurovský professzor ebben a könyvben arra vállalkozott, hogy az alapvető szociálpszichológiai kérdéseket modern szemléletmód mellett és a marxizmus álláspontja alapján vizsgálja. Ezen kétségtelenül jelentős kezdeményezés azért is úttörő munka, mert hasonló célkitűzésű, szemléletmódú monográfia nem jelent meg pszichológiai irodalmunkban.

A szerző a közösségen belül vizsgálja az egyes funkciókat és sajátosságokat, elkülönítve a szervezeten tömeget a kialakult struktúrájú közösségtől. Ebben a tekintetben a figyelem, az emlékezet, a képzelet és a gondolkodás kü-

lön sajátosságairól számol be. A közösség „dinamikáját” tanulmányozva külön fejezetet szentel pl. a szuggesztióknak, az utánzásnak.

A könyv nagy érdeme, hogy a felnőttek és a gyermekek közösségi megnyilvánulásait az elkülönítő ismérvek alapján tárgyalja. A mentálhygiéne szociálpszichológiai kiterjesztése szintén újszerű vonása irodalmunknak. Kétségtelen, hogy az egyéni mentálhygiéne bizonyos tekintetben fikció marad a közösségi összefüggések nélkül. A szerző ezt világosan igazolja példáival.

Érdekesen szól a könyv a kommunikáció problémáiról. Az általános összefüggések elemzése után a könyv, rádió, film pszichológiai problémáit is behatóan vizsgálat tárgyává teszi. A közösségek konkrét jellemzése során koncentrikusan halad a családtól a baráti és munkatársi viszonyok feltárásáig.

Az igen tanulságos könyvet bőséges irodalom és tárgymutató egészíti ki. Tanulmányozása hasznos mind az elméleti kutatók, mind pedig a gyakorlati pedagógusok és pszichológusok számára.

Dr. Geréb György

AZ OKTATÓGÉP ÉS AZ OKTATÁS PROGRAMOZÁSA.

A pedagógia időszéri kérdései külföldön c. sorozatban megjelent könyvecske négy rövid tanulmányt tartalmaz a címben megjelölt témáról, amely egyre inkább „divatba jön” nálunk is. Hiszen már nemcsak a pedagógiai folyóiratokban olvashatunk róla, hanem a napilapokban, sőt a televízió Kukkantójában is foglalkoztatják vele az olvasókat és nézőket.

A tanulmányok nem épülnek egymásra, véletlenül kerültek egy sorba. Ennek folytán néhol fedéseket tapasztalunk (pl. több esetben is olvashatunk a kérdés történetéről), más-hol hiányérzetünk marad. Végül mégis elég jól kiegészítik egymást azáltal, hogy más nézőpontból vizsgálják ugyanazt a kérdést.

Arthur Lumsdaine amerikai szerző Az oktatógép és a programozott oktatás c. tanulmányában (megjelent az UNESCO nevelési tárgyú dokumentációjában, 1963-ban) könnyen áttekinthető képet ad a programozott oktatás fejlődéséről, alapelveiről, továbbá a programozott egyéni tanulás természetéről és eszközeiről.

Lumsdaine igen derűlátó, biztató távlatokat fest az oktatás színvonalának emelkedéséről, miközben a programozott oktatás tökéletesítésének és kifejlesztésének lehetőségeiről szól. Néhány sorát idézzük: „Ha a tanár megsza-badul olyan, tisztára gépies és gyakran eredménytelen foglalatosságoktól, amelyeket programozni is lehet, akkor — a nagy tömegekre

kiterjedő köznevelés történetében először — elég ideje lesz majd arra, hogy egyénileg hatékonyan és tartósan foglalkoztassa tanítványait, kifejlessze társadalmi képességeiket, kifejezési adottságaikat... Olyan feladatok ezek, amelyek a pedagógus minden tehetségének felhasználását megkívánják.”

Függeléként programmintát is ad egy egyszerű számolási eljárás megtanítására, az 5-tel végződő kétjegyű számok négyzetre emelésére. Ennek a mintának azonban súlyos fogyatéksége van: aki elvégzi a 15 apró lépésből álló programot, valóban gyorsan négyzetre emelheti az 5-tel végződő kétjegyű számokat, de azt nem tudja, hogy mit miért csinál. Márpedig enélkül a program nem tanít, hanem csak idomít.

Karl Odenbach nyugatnémet szerző Az oktatógépek c. (1963-ban megjelent) cikkének különösen a második része figyelemre méltó, ha már az előbb említettet olvastuk. Itt az oktatógép és a programozott tanulás bírálatával foglalkozik. Figyelembe veszi a tanulás lélektana, a pedagógia és didaktika különböző szempontjait. A többi között vitába száll Lumsdaine elképzeléseivel is, aki — szerinte — iskolai élet nélkül iskolát vázol fel a jövő iskolájaként, „társadalmi kapcsolatok ápolása és megteremtése nélkül, a tapasztalatok és élmények kölcsönös kicserélése, játék és verseny; a közös tevékenység és alkotás öröme nélkül, barátság, társas élet, közösség kialakulása nélkül”. Elismeri azonban az oktatógép jelentőségét az indirekt oktatásban, itt átvethet bizonyos feladatokat, de azt sem helyettesítheti teljesen. Állásfoglalását talán ez a két mondata fejezi ki leghívebben: „Az oktatógép bizonyos feladatokban segítheti a tanárt, de szükségképpen olyan eszköz marad, amely csak a tanár irányításával és csak a tanár tervébe beágyazva válik értékké. Oktatógép oktató nélkül értelmetlenné tenné az iskola létét.”

L. B. Ityelszon szovjet szerző írta a gyűjtemény leghosszabb lélegzetű cikkét, A programozott oktatás néhány alapelve címmel (megjelent a Szovjetszkaja Pedagogikában, 1963-ban). Előjáróban bőséges irodalmi idézettel vitázva kifejti a programozott oktatás lényegét, azáltal, hogy megkeresi a különféle rendszerek közös magját. Bebizonyítja, hogy még nagyon sok kísérletre van szükség a programozott oktatás alapelveinek és módszereinek tisztázásához.

Különösen figyelemre méltó annak a kísérletsorozatnak az ismertetése, amelyet a szerző és munkatársai végeztek az azerbajdzsáni Idegen Nyelvi Pedagógiai Főiskola laboratóriumában. Kutatásaik célja az volt, hogy összehasonlítsák a számba jöhető különféle elveket a feleletek keresésére, a hibák jelzésére, kijavítására, továbbá a hibákra való reagálás

módszereinek és formáinak meghatározásához, abból a szempontból, hogy mennyire képesek biztosítani a programozott oktatás alapvető didaktikai feladatait.

A kísérletsorozatok egyike a szótanulás vizsgálatára irányult; egy másik a szerzett ismeretek alkalmazását követelte meg a tanulóktól a matematika körében; végül egy harmadik bizonyos logikai, mennyiségi, minőségi és egyéb összefüggések átgondolását és megértését követelte, ennek révén a szabad és alternatív válaszadás ellenőrzését tette lehetővé.

A kísérletek lehetőséget nyújtottak bizonyos objektív törvényszerűségek feltárására és megfogalmazására. Ezek nem csupán a programozott és gépi oktatás szempontjából nagy jelentőségűek, hanem általában az oktatási folyamat néhány fontos problémájának elméleti és gyakorlati megoldása szempontjából is.

Wolfgang Hochheimer német szerző Lélektani bevezetés az oktatógépek és a programozott oktatás problematikájába c. cikke egy részletet tartalmaz a szerző azonos című tanulmányából (megjelent ugyancsak 1963-ban).

Vajon idegenkedik-e a gyermek a gépektől? — veti fel a kérdést és vizsgálja e kérdés lélektani vonatkozásait. Rámutat, hogy van a gépesített tanulásnak bizonyos játékos jellege. Megemlíti Skinner gyakran idézett mondását: semmi okunk sincs rá, hogy az iskolát kevésbé gépesítsük, mint például a konyhát. Végül annak a meggyőződésének ad kifejezést, hogy „a módszerek és a gyakorló pedagógia forradalma — ha egyáltalán forradalomról beszélhetünk — éppen napjainkban megy végbe” a programozott oktatás és az oktatógépek alkalmazása révén.

Addig is, míg a fenti kérdést minden irányban részletesen tárgyaló könyv kerül a pedagógusok kezébe, az érdeklődők haszonnal forgathatják e cikkgyűjteményt. Osztónyest nyervehetnek belőle szaktárgyaik programozott oktatásának elképzelésére és kipróbálására. A cikke végén közölt irodalomból pedig további tájékozódást szerezhetnek. (Tankönyvkiadó, 1964. 64 oldal.)

dr. Gázsó István

KEDVES ELŐFIZETŐNK!

Ezzel a számmal megküldtük az 1964-ben megjelent Módszertani Közlemények utolsó számát.

Előfizetőinknek a lapot a következő évben is folyamatosan megküldjük. Kérjük, hogy az előfizetési díjat mellékelt csekklapon minél előbb befizetni szíveskedjék.

Lapunk a következő évben is a szokásos terjedelemben öt alkalommal jelenik meg. Évi előfizetési díja: 40 Ft.

KIADÓBIZOTTSÁG

